УДК 37.041 : 378.147

1. Методологія та історія педагогіки

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процик Ганна Михайлівна

аспірантка кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

anya_protsik@ukr.net

orcid.org/ 0000-0003-0928-636X

Анотація. Здійснено аналіз педагогічних та психологічних підходів до визначення дефініцій «самостійність» та «самостійна робота». Окреслено основні завдання, які постають перед вищою школою в світлі вимог національної та світової систем освіти. Зосереджено увагу на ключовій меті вітчизняної освіти – забезпеченні повноцінної підготовки молоді до самостійного життя та майбутньої професійної діяльності. Акцентовано на тому, що в зв'язку з входженням нашої країни в єдиний європейський простір, перед вищою школою ставляться вимоги щодо впровадження відповідних норм, методів, форм організації навчального процесу, використання уніфікованої системи оцінювання знань студентів тощо. З'ясовано, що наявність зворотнього зв'язку від студента до викладача є суттєво важливим елементом навчального процесу, оскільки метою навчання, окрім передачі здобувачу освіти певного обсягу знань та вмінь, є формування здатності самостійно керувати особистим розвитком, поновлювати свої знання відповідно до вимог часу. Здійснено порівняльний аналіз навчальних планів вітчизняних і зарубіжних ЗВО щодо співвідношення часу, який відводиться на аудиторні заняття та самостійну роботу студентів в межах навчального предмету. Зауважено, що самостійна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти зарубіжних освітніх закладів відрізняється від вітчизняних не лише

обсягом годин, а й розумінням студентами її ролі та сутності, мотиваційною спрямованістю, навичками самостійного опрацювання, рівнем самоконтролю. Перераховано чинники, які впливають на активізацію пізнавальної діяльності студента. Розкрито роль викладача у самостійній аудиторній та позааудиторній діяльності студента. Зосереджено увагу на мотивації та вольових якостях як невід'ємних факторах творчої діяльності студента. Обгрунтовано важливість контролю з боку викладача на різних етапах самостійного виконання завдань студентами задля забезпечення результативності.

Ключові слова: самостійна робота студентів, пізнавальна діяльність, методи організації самостійної діяльності, роль викладача, свідома відповідальність студента, суб'єктно-суб'єктні відносини, знання, уміння, навички, аудиторна та позааудиторна самостійна діяльність.

INDIVIDUAL STUDENTS' WORK AS A PRECONDITION OF COGNITIVE ACTIVITY

Protsyk Hanna Mykhailivna

PhD student at the Department of Pedagogy and Management of Education

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

anya_protsik@ukr.net

orcid.org/ 0000-0003-0928-636X

Abstract. The meaning of the terms "independency" and "individual work" from the teachers' and psychologists' point of view is analised. The main tasks that higher education is facing in the light of national and world systems of higher education requirements is highlighted. After all, the key goal of national education is to ensure full preparation of young people for independent living and future professional activity. In addition, it should be noted that due to the entrance of our country into the single European space, higher education is required to implement certain rules, methods, forms of organization educational process, the use of a unified system of student's knowledge assessment, etc. It is said that the presence of feedback from student to teacher is an essential element of the educational process,

because the purpose of learning, beside transferring a certain amount of knowledge and skills, is to learn how to manage personal development, to update their knowledge according to time. For comparison, the ratio of time that is given in the curricula of disciplines for classes and individual work of students in domestic and foreign educational institutions is shown. It is noted that, unfortunately, students' individual educational activities of foreign and domestic educational institutions differ not only in the amount of time given, but also in students' understanding of its role and essence, motivational orientation, skills of self-study, level of self-control. The factors influencing the activation of student's cognitive activity are listed. The teacher's role in the process of student's individual classroom and overclassroom activities is revealed. Attention is paid to motivation and willpower as an integral factor in the successful student's creative activity. It is emphasized on the importance of control, teacher's control, at different stages of individual performance of tasks for effectiveness.

Key words: independent students' work, cognitive activity, methods of organizing independent activity, teacher's role, student's conscious responsibility, subject-subject relations, knowledge, skills, exptrience, classroom and out of classroom individual work.

Вступ. У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зосереджено увагу на важливості забезпечення систематичного оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу, що відповідають демократичним цінностям, ринковим засадам економіки й сучасним науково-технічним досягненням. Це передбачає здійснення активного пошуку шляхів удосконалення змісту та структури навчально-виховного процесу, форм і методів роботи. Перед вищою школою постають важливі завдання щодо формування у студентів готовності до самоосвіти, розвитку творчих здібностей, наукового світогляду, системи сучасних професійних знань. Із психологічної точки зору самостійне оволодіння знаннями має стати для здобувача вищої освіти цілеспрямованим процесом пізнання.

Планування й організація самостійної роботи студентів, визначення її ролі та місця в навчальному процесі, пошук умов підвищення ефективності викликає все більший теоретичний інтерес педагогів і науковців.

Успішним процес формування знань, набуття навичок і вмінь під час навчання у вищій школі може бути лише за умови активної навчальної діяльності студента, прояву його вольових якостей, прагнення до самоосвіти, самоконтролю та самодисципліни.

Проблема формування самостійності в педагогічній науці не є новою. Роль самостійної роботи осмислювалась такими відомими педагогами минулого як Я. Коменський, А. Дістервег, К. Ушинський. Ця тема є предметом зацікавлення науковців-сучасників: П. Підкасистого, О. Савченко, Г. Щукіної, А. Алексюка, Б. Єсипова, І. Лернера, М. Махмутова та ін.. Питанню самостійності присвячені наукові розвідки психологів С. Рубінштейна, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, В. Давидова.

Особливостям самостійної роботи студентів присвячено ряд дисертаційних досліджень, у яких висвітлені аспекти: формування індивідуальних стратегій самостійної пізнавальної діяльності (Бондаревська О. М.), дидактичних засад індивідуалізації самостійної навчальної діяльності (Бугра А. В.), розвиток пізнавальної самостійності у здобувачів вищої освіти (Довганець В. І.), дидактичних умов формування вмінь самостійно-пізнавальної діяльності (Захарова Г. Б.), педагогічних засад організації контролю за самостійною роботою студентів (Крукевич Л. Я.), формування німецькомовної компетентності ЗВО у процесі самостійної роботи (Ленюк Н. М.), дидактичних умов індивідуалізації самостійної навчальної діяльності (Малоіван М. В.), умінь і навичок самостійної роботи (Савенкова Л. В.), дидактичні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій в організації самостійної навчальної діяльності (Цись О. О.).

Мета статті – розкрити суть дефініції «самостійність», визначити зв'язок між самостійною роботою та пізнавальною діяльністю, розглянути методи

організації самостійної роботи, які сприяють розвитку пізнавальної активності студентів.

Теоретична частина. Організацію процесу самостійної навчальної діяльності студентів можна вважати педагогічною проблемою, розв'язання якої потребує налагодження ефективного освітнього процесу, побудови суб'єктно-суб'єктних відносин між викладачем та студентом, забезпечення зворотнього зв'язку від студента до викладача. Зауважимо, що метою навчання є не лише передача студенту певного обсягу знань і вмінь, а формування здатності до саморозвитку, самовдосконалення відповідно до вимог часу та суспільства. Здобувач вищої освіти повинен нести особисту відповідальність за якість та продуктивність свого навчання.

Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студента є багатогранною. Формування пізнавальної самостійності як якості особистості є актуальною, адже вона є необхідною рушійною силою на всіх етапах навчання в університеті. Вагому роль в організації такого виду діяльності відіграє мотивація – спонукання до змін та розвитку.

За сучасними світовими й національними стандартами освіти самостійна творча робота студента є основною формою в навчальному процесі. У навчальних планах для конкретної навчальної дисципліни відводиться значний обсяг годин для самостійної роботи. Теми, які виносяться на самостійне опрацювання, включаються в запитання для контролю на заліках та екзаменах на рівні тем, що розглядаються на аудиторних заняттях. У більшості високорозвинених країн співвідношення часу, що відводиться на аудиторну та самостійну роботу може становити 1:3,5, а у вітчизняних закладах вищої освіти співвідношення аудиторної та самостійної роботи студентів може становити 1:2 (Грицюк, 2011: 10). Нажаль, на даний час самостійна навчальна діяльність студентів зарубіжних та вітчизняних ЗВО різняться не лише обсягом годин, а й розумінням студентами її ролі та сутності, мотиваційною спрямованістю, навичками самостійного опрацювання, рівнем самоконтролю.

Самостійна робота є основою майбутньої самоосвіти спеціаліста, формує відповідну мотивацію та навички, потребу до постійного самовдосконалення, самоосвіти, розширення світогляду (Петрикович, 2008: 40). Основою такого виду діяльності є його пізнавальна активність, тобто стійкий інтерес до певного навчального матеріалу.

Головною метою самостійної роботи є розвиток самостійності студента, здатність організовувати свою діяльність без сторонньої допомоги. Такий вид діяльності має не тільки освітню функцію, але й виховну, адже під час її виконання студент навчається самостійно вирішувати проблему, приймати власні рішення та нести за них відповідальність (Король, 2009: 36).

Педагог П. Підкасистий під дефініцію «самостійність» розуміє уміння, здатність студента орієнтуватися в новій для нього ситуації, самому знаходити підхід до її вирішення. «Самостійність» у педагогічній літературі має різні визначення і розглядається як потреба й уміння самостійно мислити, формулювати питання, нову проблему та самостійно їх вирішувати (В. Давидов, М. Данілов); готовність і потреба виконувати без сторонньої допомоги нові завдання й знаходити нові способи їх вирішення (Б. Єсипов, І. Лернер, П. Підкасистий); як інтегрована якість або властивість особистості (А. Щербаков); як найважливіша якість особистості, що є основою творчої спрямованості людини (Ю. Кулюткін) (Таран, 2007: 139).

Педагоги-сучасники пишуть про те, що діяльність особистості є механізмом, який дозволяє перетворити сукупність зовнішніх упливів у власні розвивальні зміни. Діяльність розуміється як навмисна активність людини, а мета навчання полягає у формуванні в студента вміння діяти. Головним протиріччям сучасної освітньої практики є те, що молода людина, обравши собі майбутню спеціальність, недостатньо активна в навчанні й не завжди здатна самостійно організовувати свою діяльність (Захарова, 2014: 9). Відзначимо, що саме через власну діяльність, людина засвоює знання, досягає відповідного рівня особистісного росту.

Самостійна робота студентів:

– виконується в аудиторіях під керівництвом викладача,
– здійснюється у позааудиторний час, без прямого керівництва.

Зазначимо, що самостійна робота не є хаотичним процесом, безформною та неструктурованою діяльністю студента. Як і будь-який вид активності, навчальна діяльність є процесом вирішення певних завдань. Відмінність навчальних завдань від інших полягає у тому, що метою перших є зміна самого суб'єкта, який опановує певні способи дій, а не зміна предметів, із якими діє суб'єкт (Бойко, 2009: 20).

Науковець Г. Ващенко (Ващенко, 1997) класифікував методи навчання молоді в залежності від міри активності і поділив їх на пасивні, напівактивні та активні. До напівактивних методів педагог відносить обговорення, узагальнення, доведення, аналіз фактів. В процесі заняття викладач створює ситуацію пошуку, пропонує проблемні завдання задля обговорення та осмислення фактів.

До активних методів навчання належить творча письмова робота, творча вправа, дослідницька робота, метод проєктів, тобто завдання, які дають широкий простір для фантазій і вимагають самостійного вивчення проблеми, зібрання фактів, обміркування способів перевірки та шляхів вирішення.

Необхідними етапами самостійної пізнавальної діяльності є: постановка мети діяльності, розробка системи проблемних завдань, визначення об'єкта діяльності, вибір засобів діяльності, вирішення завдань, перевірка результатів (Овчаренко, 2005: 19). Організація самостійної пізнавальної діяльності – це складний, багатокомпонентний процес, який передбачає послідовність, взаємопов'язаність, відповідність конкретному етапу навчання.

Прикладом побудови навчальних занять за принципами діяльнісного підходу може бути відома на сьогодні в європейських країнах «тьюторська» система навчання (Кобрій, 2009: 120), яка передбачає творчу навчальну діяльність студентів на заняттях: виконання письмових робіт, участь у дискусіях, рольових іграх, аналіз ситуацій. У такому учбовому процесі викладач виступає в ролі тьютора (наставника, помічника).

Педагоги-практики акцентують увагу на раціональній організації розумової праці студента, що здійснюється шляхом використання прийомів активної роботи з матеріалом, умінням здійснювати смислове групування матеріалу, виділяти головне, складати план.

Самостійність у навчальному процесі може мати різні форми та ступені, які класифікують у залежності від міри участі в ньому як викладача, так і самого студента. Якщо завдання для самостійної роботи пропонує викладач – це один ступінь самостійності, якщо педагог створює умови для самостійності, а студент сам визначає завдання для самостійної роботи – це другий ступінь самостійності, якщо ж здобувач вищої освіти сам визначає проблему і завдання для самостійної роботи – це третій, більш повний ступінь самостійності (Григорчук, 2002: 158).

Навчально-пізнавальна діяльність у закладі вищої освіти забезпечує професійну підготовку студентів та включає самостійне виконання ними проєктів. Успішне виконання такого виду творчих робіт відображає міжпредметні зв'язки, синтез отриманих знань, вміння застосовувати теоретичні знання для розв’язування практичних завдань, високий рівень самоорганізованості, самоконтролю та відповідальності. В основу застосування сучасної проєктної роботи покладено ідеї особистісно-орієнтованого навчання, свободи творчості студентів (Олексюк, 2014: 180). Свобода творчості має важливе значення в навчальному процесі, адже вона породжує позитивні емоції, збільшує активність, прагнення до самостійних дій. Результатом такої діяльності є підвищення рівня продуктивності праці.

Якість самостійної пізнавальної діяльності залежить як від студента (його вольових зусиль, прагнення до самовдосконалення та самоосвіти), так і від викладача, його вмілого керівництва процесом. Важливого значення набувають творчі завдання – збір фактичного матеріалу, написання творчих робіт, аналіз і проведення соціологічних досліджень, ділові ігри, дискусії, заняття «круглий стіл» (Терешко, 1999: 103).

Зазначимо, що роль викладача у самостійні роботі студента є керуючою та направляючою. Спочатку викладач планує та організовує роботу, а пізніше мотивує здобувача вищої освіти до її виконання, скеровує в потрібне русло. Успішність самостійної аудиторної роботи студентів залежить від уміння викладача правильно організувати процес, спланувати етапи її виконання, що, в свою чергу, сприятиме продуктивному й цілеспрямованому навчанню.

Важливим фактором у навчальному процесі є культура спілкування викладача і студента (Терешко, 1999: 104). Здобувач вищої освіти повинен відчувати, що його поважають, рахуються з його думкою, завжди прийдуть на допомогу, толерантно відносяться до його самопідготовки.

Самостійність студента є досить непростим процесом, який потребує відповідних вміннь та навичок: розуміння сенсу й мети роботи, організацію власного навчання та часу, аналіз та структурування інформації, вирішення питань та завдань у нестандартний спосіб.

Викладачу важливо розуміти внутрішні чинники, які сприяють активізації самостійної роботи студентів, до яких належать (Геревич, 2014: 284):

- корисність виконуваної роботи (якщо студент знає, що результати його діяльності будуть значимі для певного предмету і використовуватимуться в подальшому, його мотивація до виконання зростає в рази);
- участь студентів у творчій діяльності;
- інтенсивна підготовка (використання в навчальному процесі активних методів: ігровий тренінг, ділова гра тощо, що спрямовані на отримання знань із декількох предметів);
- участь в олімпіадах, конкурсах;
- використання мотивуючих факторів контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинг);
- заохочення студентів за успіхи (стипендії, преміювання);
- індивідуалізація завдань як аудиторних, так і позааудиторних.

Індивідуалізація навчального процесу, що реалізовується в рамках диференційованого навчання, є важливим орієнтиром та фактором успішного його забезпечення, адже здійснюючи поділ студентів (за рівнем знань, типологією характеру тощо) на умовні групи, викладач створює ідеальні умови для комфортного навчання, спілкування та розвитку особистості.

Результативність самостійної роботи студента відображається в контролі знань, який є обов'язковим на різних етапах виконання того чи іншого завдання. Кожна форма контролю (залік, екзамен, тест, опитування, діалог) має певну функцію та смислове значення, допомагає визначити глибину знань студента, якість застосованих методів навчання. Проте контроль самостійної роботи студентів не повинен бути самоціллю для викладача. Відмітимо, що все ж таки важливішим є сам процес навчання, а не його результат.

Серед методів та прийомів активізації аудиторної самостійної роботи студентів варті уваги: завдання та вправи, тренінги, нестандартні запитання, рольові ігри, тести на поглиблене розуміння матеріалу, програмоване навчання, написання рефератів (Пащенко, 2004: 196). Активізації пізнавальної самостійної роботи студентів сприяє розвиток таких мисленнєвих операцій як порівняння, аналогія, класифікація та групування матеріалу. Важливими є вміння відстоювати власну думку, робити висновки, ставити запитання.

Однією з форм навчально-пізнавальної, дослідної діяльності студента є курсова робота, яка виконується згідно навчального плану протягом навчального року чи семестру. Головною метою такого виду діяльності є закріплення та поглиблення вже набутих знань, формування вмінь самостійного проведення наукового дослідження (систематизації, відбору, групування матеріалу), набуття досвіду у наукових дослідженнях. Виконання курсових робіт дає можливість поєднувати навчальну та науково-дослідну роботу, за якої самостійна діяльність студента є ключовою ціллю викладача.

В процесі організації самостійної роботи студентів у педагога можуть виникати певні труднощі: відсутність методичних рекомендацій, структурно-логічних схем виконання певного завдання, економічні проблеми, труднощі,

пов’язані із забезпеченням студентів необхідними навчальними матеріалами та доступом до джерел інформації (Демченко, 2006: 69).

Зазначимо, що знання, уміння та навички неможливо передати від одного іншому так як це можна зробити з певною матеріальною річчю. Кожен самостійно проходить шлях опанування певною сумою знань та вмінь, вироблення власних навичок, долаючи етапи сприйняття, усвідомлення, аналізу, систематизації. Український науковець О. Вишневський у своїх працях наголошував, що вміння є наслідком засвоєння інформації. Поверхневим рівнем засвоєння є знання, які формуються в процесі запам’ятовування певної суми фактів та правил. Глибший рівень проявляється у здатності людини мобілізовувати знання задля виконання певних дій, необхідних для досягнення мети. Вміння передбачає активізацію не лише знань, але й навичок. Навичку вчений розуміє як здатність людини виконувати певну дію автоматично, без участі уваги (Захарова, 2014: 11).

Із метою забезпечення якісної самостійної роботи студента у закладі освіти повинні створюватись належні умови (Панасенко, 2007: 23):

- систематичне виконання студентами всіх видів самостійної роботи (створення чіткого графіку самостійної роботи студента та забезпечення відповідного контролю);
- комплексний підхід до самостійної роботи (полягає в логічній єдності отриманої студентом інформації під час лекцій, семінарських та практичних занять);
- мотивація (інтерес до самого процесу пізнання, а не до оцінки);
- необхідність формування пізнавального інтересу (завдяки поглибленому вивченню науки);
- створення у закладі вищої освіти педагогічного середовища (творчий підхід викладачів до своєї справи, висока якість та ефективність навчання, активна позиція студента);
- зменшення навчального навантаження викладачів;

- наукове та навчально-методичне забезпечення для підготовки студента (розширення бібліотечних фондів та залів для роботи з літературою);
- комп'ютеризація закладів вищої освіти.

Розглянемо основні види мотивації: зовнішня (залежність професійної кар'єри від результатів навчання у ЗВО), внутрішня (нахили студента, його здатність до навчання) та навчальна (розуміння користі від виконання роботи). Проблема мотивації студента до організації та виконання позааудиторної самостійної роботи є надзвичайно важливою та актуальною, оскільки саме мотив є рушійною силою для розвитку особистості (Бойко, 2009: 22).

Аналізуючи досвід організації самостійної позааудиторної роботи студентів у США, дослідниця І. Сулим відзначила, що мотиваційно-цільова спрямованість чітко проявляється в моделях «прогресивного навчання» (Р. Томас, В. Перрі) та «значущого навчання» (Р. Джонсон), які реалізовуються засобами організації самостійної роботи студента за індивідуальними планами, системою вивчення предметів за вибором, гнучким модульним розкладом занять (Коновал, 2013: 90).

У контексті мотивації варто згадати, що внутрішня мотивація до дій є рушійною, оскільки відбувається усвідомлення мети своєї діяльності, самоорганізація щодо розподілу навантажень в часі, самоконтроль виконання поставлених завдань.

Дослідниця А. Петрова (Петрова, 2006: 18), розглядаючи тему дидактичних умов організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, наголошує на ядрі самостійної навчальної діяльності – пізнавальному завданні, обов'язковим елементом якого є проблема, що стимулює студента до самостійних пошуків її вирішення. Зазначимо, що проблемна ситуація вимагає активізації мисленнєвих операцій, які сприяють знаходженню шляхів для її вирішення.

Висновки. Аналізуючи місце самостійної роботи в навчальному процесі ЗВО, зазначимо, що така форма роботи є передумовою активізації пізнавальної

діяльності. Розглядаючи наукові підходи як зарубіжних, так і вітчизняних педагогів, психологів, варто відмітити, що самостійна робота студента у закладах вищої освіти стає пріоритетною, оскільки допомагає вирішити ті завдання, які покладені на навчальні заклади: формування та розвиток готовності студентів до самоосвіти, розвиток творчих здібностей, наукового світогляду, системи сучасних професійних знань. Самостійне оволодіння знаннями, з погляду психології, має стати для студента цілеспрямованим процесом пізнання.

Лише за умови активної навчальної діяльності студента, прояву його вольових якостей, прагнення до самоосвіти, самоконтролю та самодисципліни навчальний процес буде якісним і ефективним. Зрештою, студент повинен відчувати власну відповідальність за якість та продуктивність свого навчання.

Порівнюючи самостійну навчальну діяльність студентів зарубіжних ЗВО та вітчизняних, зауважуємо, що в перших відводиться більше годин для самостійної роботи, глибшим є розуміння студентами ролі такого виду роботи та її сутності, вища мотиваційна спрямованість, сформовані навички самостійного опрацювання, належний рівень самоконтролю. В українських реаліях головною проблемою є те, що молода людина, обравши собі майбутню спеціальність, недостатньо активна в навчанні й не завжди здатна самостійно організувати власну діяльність.

Знання, вміння та навички неможливо просто передати від однієї людини до іншої. Їх формування – це процес довготривалий та кропіткий, що потребує вмілого керівництва, ефективного планування роботи викладача у поєднанні з вольовими зусиллями студента, його прагненням до самовдосконалення та самоосвіти. Це все сприяє якісному процесу навчально-пізнавальної діяльності, формуванню глибоких та змістовних знань та навичок, становленню творчої, всесторонньо розвинутої, самодостатньої особистості.

Очевидною є потреба в подальшій педагогічній розвідці щодо самостійності, працездатності студента, розвитку мотивації, самоорганізаційних здібностей, навиків самоконтролю тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко Я. Організація самостійної роботи студентів у вищих педагогічних навчальних закладах. Рідна школа. 2009. № 10. С. 19-23.

2. Ващенко Г. Загальні методи навчання. Київ : Українська Видавнича Спілка, 1997. 441 с.

3. Григорчук Г. В. Пізнавальна задача як умова активізації самостійної роботи студентів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. 2002. Вип. 6. ч. 2: присвяч. 90-річчю ВДПУ ім. М. Коцюбинського. С. 158-160.

4. Геревич М. О. Організація самостійної роботи студентів як засіб формування професійної компетенції майбутніх фахівців. Міжнародний науковий вісник. 2014. Вип. 8 (27). С. 282-285.

5. Грицюк Л. К. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2011. № 17: Педагогічні науки. С. 9-14.

6. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. Рідна школа. 2006. № 5. С. 68-70.

7. Захарова Г. Б. Інформаційні технології як засіб формування вмінь самостійно-пізнавальної діяльності студентів: методичні рекомендації для викладачів і студ. К. : [Київський ун-т ім. Б. Грінченка], 2014. 116 с.

8. Король С. Індивідуальні стратегії навчання як засіб підвищення ефективності самостійної роботи студентів. Людинознавчі студії. 2009. Вип. 19: Педагогіка. С. 135-145.

9. Коновал О. А. Теоретико-методологічні підходи до організації самостійної роботи студентів. Педагогічний альманах. 2013. Вип. 19. С. 88-95.

10. Кобрій О. Психолого-педагогічні умови організації самостійної роботи студентів. Людинознавчі студії. 2009. Вип. 19: Педагогіка. С. 144-124.

11. Овчаренко Т. Самостійна робота, як форма управління пізнавальною діяльністю студентів вузу. Спортивний вісник Придніпров'я. 2005. № 1. С. 18-20.
12. Олексюк Г. Я. Самостійна робота як засіб розвитку пізнавальної діяльності студентів. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті: методологія, теорія, практика. 2014. С. 176-182.
13. Панасенко Е. Самостійна робота студентів у вищому педагогічному навчальному закладі. Рідна школа. 2007. № 5. С. 22-24.
14. Пащенко Т. М. Засоби активізації пізнавальної діяльності в процесі самостійної роботи студентів. Нові технології навчання. 2004. Вип. 39. С. 195-200.
15. Петрова А. Дидактичні умови організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Рідна школа. 2006. № 7. С. 16-19.
16. Петрикович Ю. Я. Використання інформаційних технологій у самостійній роботі студентів. Теоретичні та прикладні аспекти використання інформаційних технологій у системі університетської освіти. 2008. С. 39-41.
17. Терешко Л. В. Самостійна робота студентів як засіб активізації пізнавальної діяльності та професійного творчого мислення майбутніх педагогів. Наукові записки Рівненського пединститути. 1999. Вип. 6. С. 102-105.
18. Таран І. В. Творча самостійність студентів. Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України. 2007. Ч. 2. С. 137-140.

REFERENCES:

1. Boiko Ya. (2009). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh [Organization of independent students' work in higher pedagogical educational institutions]. Ridna shkola, 10, 19-23 [in Ukrainian].
2. Vashchenko H. (1997). Zahalni metody navchannia [General teaching methods]. Kyiv : Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].

3. Hryhorchuk H. V. (2002). Piznavalna zadacha yak umova aktyvizatsii samostiinoi roboty studentiv [Cognitive task as a condition for activating independent students' work]. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Ser. Pedahohika i psykholohiia, 6, 2: prysviach. 90-richchiu VDPU im. M. Kotsiubynskoho, 158-160 [in Ukrainian].
4. Herevych M. O. (2014). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv yak zasib formuvannia profesiinoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv [Organization of independent students' work as a means of forming the professional competence of future professionals]. Mizhnarodnyi naukovyi visnyk, 8 (27), 282-285 [in Ukrainian].
5. Hrytsiuk L. K. (2011). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv u navchalnomu protsesi vyshchoho navchalnoho zakladu [Organization of independent students' work in the educational process of higher education]. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, 17: Pedahohichni nauky, 9-14 [in Ukrainian].
6. Demchenko O. (2006). Dydaktychna systema orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv [Didactic system of organization independent students' work]. Ridna shkola, 5, 68-70 [in Ukrainian].
7. Zakharova H. B. (2014). Informatsiini tekhnolohii yak zasib formuvannia vmin samostiino-piznavalnoi diialnosti studentiv: metodychni rekomenditsii dlia vykladachiv i stud [Information technologies as a means of forming skills of independent-cognitive activity of students: methodical recommendations for teachers and students]. K. : [Kyivskyi un-t im. B. Hrinchenka] [in Ukrainian].
8. Korol S. (2009). Indyvidualni stratehii navchannia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti samostiinoi roboty studentiv [Individual learning strategies as a means of improving the efficiency of students' independent work]. Liudynoznavchi studii, 19: Pedahohika, 135-145 [in Ukrainian].
9. Konoval O. A. (2013). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv [Theoretical and methodological approaches to the organization of independent students' work]. Pedahohichnyi almanakh, 19, 88-95 [in Ukrainian].

10. Kobrii O. (2009). Psykholoho-pedahohichni umovy orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv [Psychological and pedagogical conditions for organizing independent students' work]. Liudynoznavchi studii, 19: Pedahohika, 144-124 [in Ukrainian].
11. Ovcharenko T. (2005). Samostiina robota, yak forma upravlinnia piznavalnoiu diialnistiu studentiv vuzu [Independent work as a form of cognitive activity management of university students]. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia, 1, 18-20 [in Ukrainian].
12.Oleksiuk H. Ya. (2014). Samostiina robota yak zasib rozvytku piznavalnoi diialnosti studentiv [Independent work as a means of developing students' cognitive activity]. Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti: metodolohiia, teoriia, praktyka, 176-182 [in Ukrainian].
13. Panasenko E. (2007). Samostiina robota studentiv u vyshchomu pedahohichnomu navchalnomu zakladi [Independent students' work in higher pedagogical educational institution]. Ridna shkola, 5, pp. 22-24 [in Ukrainian].
14. Pashchenko T. M. (2004). Zasoby aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti v protsesi samostiinoi roboty studentiv [Means of activating cognitive activity in the process of independent students' work]. Novi tekhnolohii navchannia, 39, 195-200 [in Ukrainian].
15. Petrova A. (2006). Dydaktychni umovy orhanizatsii samostiinoi navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv [Didactic conditions for the organization of independent educational and cognitive activities of students]. Ridna shkola, 7, 16-19 [in Ukrainian].
16. Petrykovych Yu. Ya. (2008). Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u samostiinii roboti studentiv [Usage of information technology in independent students' work]. Teoretychni ta prykladni aspekty vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u systemi universytetskoi osvity, 39-41 [in Ukrainian].
17. Tereshko L. V. (1999). Samostiina robota studentiv yak zasib aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti ta profesiinoho tvorchoho myslennia maibutnikh pedahohiv [Independent students' work as a means of activating cognitive activity and

professional creative thinking of future teachers]. Naukovi zapysky Rivnenskoho pedinstytuty, 6, 102-105 [in Ukrainian].
18. Taran I. V. (2007). Tvorcha samostiinist studentiv [Creative students' independence]. Profesionalizm pedahoha v konteksti Yevropeiskoho vyboru Ukrainy, 2, 137-140 [in Ukrainian].